

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın İçişleri Bakanı Sayın Mustafa Çiftçi tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim.

Özgül Saki

ÖZGÜL SAKİ

İstanbul Milletvekili

Avrupa Birliği'nin sınır koruma ajansı Frontex, son yıllarda göçmen ve mültecilere yönelik sistematik geri itme (*pushback*) uygulamaları ve bu uygulamalar kapsamında meydana gelen ağır insan hakları ihlalleri iddialarıyla uluslararası kamuoyunun gündeminde yer almaktadır.

Bu kapsamda, Frontex'in eski başkanı Fabrice Leggeri hakkında Fransa'da "insanlığa karşı suça ortaklık" iddiasıyla başlatılan soruşturma, söz konusu uygulamaların niteliğine ilişkin önemli bir hukuki eşik oluşturmaktadır. Soruşturma kapsamında, Frontex'in özellikle Akdeniz'de yürüttüğü operasyonlarda geri itme uygulamalarının sistematik hale geldiği, arama-kurtarma yükümlülüklerinin ihmal edildiği ve göçmenlerin, maruz kalacakları ağır insan hakları ihlalleri bilindiği halde Libya gibi ülkelere geri gönderilmelerine dolaylı katkı sunduğu iddiaları incelenmektedir. Bu durum, söz konusu uygulamaların yalnızca idari hatalar ya da münferit ihlaller olarak değil, öngörülebilir sonuçları bulunan ve belirli bir politika çerçevesinde sürdürülen pratikler olarak değerlendirilmesine yol açmakta; bu yönüyle Avrupa'nın sınır yönetimi politikalarının uluslararası ceza hukuku bağlamında da tartışılmasını gündeme getirmektedir. Bu yönüyle söz konusu uygulamalar, sınır yönetimi politikalarının insan hayatı üzerindeki etkilerinin yalnızca insani değil, aynı zamanda hukuki ve siyasi sorumluluklar doğuran bir alan olduğunu da ortaya koymaktadır.

Nitekim başta Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü olmak üzere çok sayıda uluslararası insan hakları kuruluşunun raporlarında; Akdeniz'de durdurulan göçmenlerin Libya gibi ülkelere geri gönderildiği, bu kişilerin söz konusu ülkelerde sistematik işkence, kötü muamele, keyfi gözaltı ve cinsel şiddet riskleriyle karşı karşıya bırakıldığı ayrıntılı biçimde ortaya konulmuştur. Uluslararası mülteci hukukunun temel ilkelerinden biri olan geri göndermeme (*non-refoulement*) ilkesi uyarınca, kişilerin yaşamı veya özgürlüğü açısından ciddi risk bulunan ülkelere gönderilmesi yasaktır. Buna rağmen, Avrupa Birliği'nin sınır yönetimi politikaları kapsamında geliştirilen dışsallaştırma stratejileri, göçmenlerin korunmasını değil, Avrupa sınırlarından uzak tutulmasını esas alan; bu yönüyle göçü bir insan hakları meselesi olmaktan çıkararak güvenlikçi bir kriz alanına indirgeyen bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Türkiye ise 2016 tarihli Avrupa Birliği-Türkiye Mutabakatı ile birlikte Avrupa'nın göç politikalarının dışsallaştırıldığı bir sınır alanı haline getirilmiş; bu çerçevede Avrupa'ya yönelen göç hareketlerinin durdurulması ve kontrolü konusunda fiilen Avrupa adına hareket eden bir aktöre dönüşmüştür. Avrupa Birliği'nin kabul ettiği Yeni Göç ve İltica Paktı ile birlikte bu yaklaşımın kurumsallaştırıldığı ve göçün Birlik sınırları dışında kontrol altına alınmasını esas alan politikaların derinleştirildiği görülmektedir. Türkiye, bu çerçevede söz konusu dışsallaştırma stratejisinin merkezinde yer alan ülkelerden biri olarak, yalnızca göç akışlarının yönetildiği bir transit ülke değil, bu politikaların uygulanması ve sonuçları bakımından doğrudan ve dolaylı sorumluluk taşıyan bir aktör konumuna yerleşmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin yürüttüğü sınır kontrolü, geri gönderme ve göç akışlarını engellemeye yönelik uygulamalar, uluslararası insan hakları hukuku ve geri göndermeme ilkesi açısından bağımsız biçimde değerlendirilmesi gereken bir sorumluluk alanı doğurmaktadır.

Bu bağlamda;

1. Türkiye, Avrupa Birliği ve Frontex ile sınır yönetimi ve düzensiz göçle mücadele kapsamında herhangi bir veri paylaşımı, operasyonel işbirliği veya koordinasyon mekanizması yürütmekte midir?
2. Türkiye'nin kara ve deniz sınırlarında görev yapan birimleri ile Frontex arasında doğrudan ya da dolaylı bir operasyonel temas veya eşgüdüm bulunmakta mıdır?
3. Türkiye karasuları veya sınır bölgelerinde tespit edilen göçmenlere ilişkin bilgilerin Avrupa Birliği kurumlarıyla paylaşılması söz konusu mudur?
4. Türkiye, Avrupa Birliği'nin geri itme uygulamalarına ilişkin uluslararası rapor ve iddialar hakkında herhangi bir resmi değerlendirme yapmış mıdır?
5. Avrupa Birliği'nin sınır politikaları kapsamında durdurulan göçmenlerin Libya gibi insan hakları ihlallerinin yaygın olduğu ülkelere geri gönderildiğine ilişkin iddialar Bakanlığınız tarafından takip edilmekte midir?
6. Türkiye, göç yönetimi kapsamında işbirliği yürüttüğü uluslararası aktörlerin faaliyetlerinin uluslararası insan hakları hukuku ve geri göndermeme ilkesiyle uyumlu olup olmadığını denetlemekte midir?
7. Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmeye çalışan göçmenlerin, üçüncü ülkelerle yürütülen işbirliği mekanizmaları kapsamında dolaylı biçimde riskli ülkelere gönderilmesine yol açabilecek herhangi bir uygulama söz konusu mudur?
8. Avrupa Birliği ile yürütülen göç işbirliği kapsamında Türkiye'ye sağlanan mali destekler, sınır güvenliği uygulamaları ve göç kontrol politikaları açısından hangi alanlarda kullanılmaktadır?
9. Bakanlığınız, uluslararası kamuoyunda tartışma konusu olan bu tür uygulamalar karşısında Türkiye'nin insan hakları yükümlülüklerini güçlendirmeye yönelik herhangi bir politika değişikliği veya değerlendirme süreci yürütmekte midir?
10. Avrupa Birliği'nin kabul ettiği Yeni Göç ve İltica Paktı kapsamında öngörülen dışsallaştırma politikaları ve üçüncü ülkelerle işbirliği mekanizmaları Bakanlığınız tarafından nasıl değerlendirilmektedir?
11. Türkiye, Avrupa Birliği'nin göç politikalarının Birlik sınırları dışında uygulanmasına dayalı bu yeni yaklaşım çerçevesinde kendisine atfedilen rolü nasıl tanımlamaktadır?

12. Türkiye'nin yürüttüğü sınır kontrolü ve geri gönderme uygulamalarının uluslararası insan hakları hukuku ve geri göndermeme ilkesi bakımından doğurabileceği hukuki sorumluluklara ilişkin Bakanlığınız tarafından yapılmış bir risk analizi bulunmakta mıdır?
13. Türkiye'nin yer aldığı geri gönderme ve sınır kontrolü mekanizmaları kapsamında üçüncü ülkelerle bağlantılı zincirleme geri gönderme süreçlerinde dolaylı sorumluluk doğurabilecek uygulamalara karşı herhangi bir denetim veya önleyici mekanizma bulunmakta mıdır?